

CONSUMPTIONISM –THREAT TO THE PERSONAL SECURITY OF A HUMAN BEING

KONSUMPCJONIZM JAKO ZAGROŻENIE DLA BEZPIECZEŃSTWA INDYWIDUALNEGO CZŁOWIEKA

dr Anna Orzyłowska

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie
ania.o96@interia.pl

ABSTRACTS

An attempt to make analysis is a purpose of the present article, to what extent public institutions are processing liabilities of the state in the scope foam for citizens of which will let them for designing the private sphere one's security of living in the consumption according to contemporary security standards individual with reference to the above chosen institutions were analyzed, of which exercising the institutional control of the public sphere on behalf of you is a main task, in the destination of the protection of the interests of the men in the street in the trade and services.

Also findings were analyzed social problems bringing up tied with ordering by individual persons held financial means, at applying such forms as collecting the frugality and contracting debts. Included examinations were conducted on the representative test on adult inhabitants of Poland and representatives of the chosen occupational group. Effected concluding made rich allowed to describe the critical analysis of the literature on the subject parameters of the contemporary individual security.

Celem niniejszego artykułu jest próba dokonania analizy, na ile instytucje publiczne realizują zobowiązania państwa w zakresie zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa, które pozwoli im na projektowanie prywatnej sfery swojego życia w zakresie konsumpcji według współczesnych standardów bezpieczeństwa indywidualnego W związku z powyższym poddano analizie wybrane instytucje, których głównym zadaniem jest sprawowanie w imieniu państwa instytucjonalnej kontroli przestrzeni

publicznej, w celu ochrony interesów przeciętnych obywateli w zakresie handlu i usług.

Analizie poddano także wyniki badań społecznych, poruszających problemy związane z zarządzaniem przez indywidualne osoby posiadanymi środkami finansowymi, z zastosowaniem takich form, jak gromadzenie oszczędności i zaciąganie zadłużeń. Uwzględnione badania przeprowadzono na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców Polski oraz przedstawicielei wybranej grupy zawodowej. Wnioski z badań, wzbogacone krytyczną analizę literatury przedmiotu, pozwoliły określić parametry współczesnego bezpieczeństwa indywidualnego.

KEYWORDS:

personal security, public spaces, savings, debts, institution

bezpieczeństwo indywidualne, przestrzeń publiczna, oszczędności, zadłużenie, instytucja

WSTĘP

Zapoczątkowana w 1989 roku w Polsce transformacja ustrojowa była ukierunkowana na daleko idące zmiany w wymiarze aksjologicznym, gospodarczym i społecznym. Szczególnie istotną wartością nowego systemu stało się włączenie do obowiązującego kanonu praw i norm podmiotowego odniesienia do praw człowieka. Człowiek stał się najwyższą wartością, któremu państwo ma obowiązek zapewnić bezpieczeństwo, czyli taki stan, w którym będzie on miał zdolność do kreowania, rozwijania i ochrony ważnych dla siebie wartości przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami (Fehler 2012, s. 10). Włodzimierz Fehler zauważa także, że bezpieczeństwo jednostki to stan wolny od zagrożeń istotnych dla każdego człowieka wartości, takich jak życie, zdrowie, wolność, netykalność osoby i mienia, swobody przekonań i głoszenia poglądów, prawo do pracy (Fehler 2012, s. 11). I tak przedmiotem bezpieczeństwa może być: jednostka, grupa społeczna, organizacja, państwo i tym podobne. W wymiarze przedmiotowym bezpieczeństwo przejawia się we wszystkich dziedzinach aktywności podmiotu (Ferszt-Piłat, 2014, s. 92).

Bezpieczeństwo analizowane według kryterium podmiotowego nabiera charakteru jednostkowego i całościowego w odniesieniu do stosunków wewnętrznych i międzynarodowych. Należy zwrócić uwagę, że w ramach tworzącej się teorii bezpieczeństwa państwa, rozważania

naukowe współczesnych analityków, pozwoliły na sporządzenie listy podstawowych wartości, które spotkają się z powszechną akceptacją jako osnowa do definiowania bezpieczeństwa indywidualnego i powszechnego dla współczesnych społeczeństw. Jej główne aspekty to:

- przetrwanie (państwa, narodu, zachowanie egzystencji biologicznej);
- integralność terytorialna;
- niezależność polityczna;
- jakość życia obywateli (Zięba 1999, s. 41-42).

Transformacja ustrojowa, która miała miejsce w Polsce 25 lat temu, przyniosła zmiany w systemie społeczno+politycznym, które z kolei w sposób bardzo istotny wpłynęły na styl życia obywateli. Ukształtował się nowy wzór osobowy człowieka, który także stały się prekursorem zjawiska społecznego, nazwanego „konsumpcjonizmem”, dołączając tym samym do trendów znanych w społeczeństwach państw zachodnioeuropejskich. Pierwszą oznaką otwarcia się Polski na zachód było pojawienie się w powszechnej sprzedaży towarów wyprodukowanych za granicą. Co po dość długim okresie niedostatku, określanego jako „czasy pustych półek”, było identyfikowane przez społeczeństwo polskie, jako efekt oraz rezultat pozytywnych zmian.

Nie należy jednak zapominać, że w toku zdarzeń i rozwoju w czasach poprzedniego ustroju polskie społeczeństwo nie stawiało się zasobnie materialnie., a demonstrowanie przez jednostki swojej pozycji i wartości przez pryzmat posiadanego majątku lub dóbr, o których dziś możemy powiedzieć gadżety, nie wpisywało się do kanonu wzorca osobowego stosowanego w procesie socjalizacji. Taka postawa była oceniana w kategoriach pejoratywnych, a wszelkiego rodzaju aktywność i przedsiębiorczość, której wynikiem był sukces materialny, była przez szeroko rozumianą opinię publiczną dyskredytowana, i w takim też kontekście popularyzowana przez media.

PODMIOTY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ A BEZPIECZEŃSTWO INDYWIDUALNE OBYWATELI

Jednym ze znaczących osiągnięć, jakie zyskało społeczeństwo polskie po transformacji ustrojowej, była instytucjonalna ochrona interesów każdego obywatela zagwarantowana w ustawie zasadniczej.

Wskazuje ona holistyczne i systemowe funkcjonowanie konstytucyjnych organów państwowych i administracyjnych, ukierunkowane na maksymalne ograniczanie stanu zagrożenia i poczucia lęku w społeczeństwie.

Daje także pojedynczym obywatelom i grupom społecznym świadomość, że są im gwarantowane swobody, umożliwiające rozwój w aspekcie: politycznym, ekonomicznym, gospodarczym, społecznym i ekologicznym.

Warto też zwrócić uwagę na wieloaspektowe definiowanie bezpieczeństwa przez W. Fehlera, który uwzględnia podmiotowe znaczenie jednostki ludzkiej, która jednocześnie uzasadnia istnienie instytucjonalnej ochrony przed zagrożeniami. Jego zdaniem, bezpieczeństwo wewnętrzne państwa to taki zakotwiczony w porządku ustrojowym stan stosunków i procesów wewnątrz państwa, który zapewniając skuteczną i harmonijną realizację interesów państwa i jego obywateli, jednocześnie tworzy potencjał zdolności do sprawnego diagnozowania i reagowania w przypadkach pojawiających się zagrożeń godzących w te interesy (Fehler 2012, s. 205).

Potrzeby fizjologiczne i potrzebę bezpieczeństwa człowieka uznał A. Maslow za priorytetowe dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ludzkiego. Analizując współczesny model ich zaspokajania, można dostrzec wyraźny związek pomiędzy czynnościami związanymi z nabywaniem dóbr i usług a obecnością w przestrzeni publicznej. Indywidualne zakupy stały się machiną napędzającą gospodarkę, a sposób ich dokonywania odbywa się według swoistego rytuału, wpisującego się w styl życia współczesnego człowieka oraz w przestrzeń publiczną¹, rozumianą w kategoriach urbanistycznych, społecznych, administracyjnych i ekonomicznych. Dlatego też dla zdecydowanej większości społeczeństwa nabywanie, czyli konsumpcja stało się czynnością dnia codziennego, ale także zagrożeniem dla zdrowia, życia, czy też mienia. W tych okolicznościach niezbędna okazała się instytucjonalna pomoc państwa w celu ochrony interesów i bezpieczeństwa indywidualnego swoich obywateli. Okoliczności te zostały także zaakcentowane w ustawodawstwie konstytuującym Unię Europejską.

Kontynuując rozważania, zostaną poddane analizie instytucje, które z racji posiadanych uprawnień i obowiązków, wypełniają zobowiązania państwa wobec bezpieczeństwa indywidualnego obywateli w zakresie realizacji różnorodnych potrzeb i usług konsumpcyjnych. Naczelną pozycję zajmuje Urząd Ochrony Klienta i Konsumenta i podległa mu Inspekcja Handlowa oraz Inspekcja Sanitarna podporządkowana Ministerstwu Zdrowia.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, którego poprzednikiem był Urząd Antymonopolowy, działa od 1996 roku na mocy *Ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym*. Jego celem jest zapewnienie rozwoju konkurencji, ochrony podmiotów

gospodarczych narażonych na stosowanie praktyk monopolistycznych oraz ochrony interesów indywidualnych konsumentów. Obecnie nadzór nad działalnością Prezesa UOKiK sprawuje Prezes Rady Ministrów. Powołanie i odwołanie Prezesa UOKiK, jako funkcjonariusza publicznego, dokonywane jest w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru przez Premiera. Pełni on swoje obowiązki do dnia powołania następcy.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest organem antymonopolowym, wspierającym gospodarkę wolnorynkową, działającym w zakresie ochrony rynku krajowego oraz jego uczestników przed praktykami monopolistycznymi. Działalność statutowa Prezesa UOKiK, to także wykonywanie zadań nałożonych na władze naszego państwa, jako członka Unii Europejskiej, na podstawie art. 84 i art. 85 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. UOKiK jest także jednolitym urzędem łącznikowym w rozumieniu przepisów rozporządzenia nr 2006/2004/WE oraz, w zakresie swoich ustawowych kompetencji, jest właściwym organem, o którym mowa w art. 4 ust. 1 *Rozporządzenia nr 2006/2004/WE*. Dokumenty te wskazują na silne powiązanie państw Unii Europejskiej w dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego podmiotom indywidualnym i grupowym. Można zatem uznać, że od strony formalnej podmiotowość człowieka jest podkreślana poprzez dbałość organów władzy o zabezpieczenie każdej jednostce ludzkiej bezpieczeństwa indywidualnego.

W bezpośredniej podległości do UOKiK usytuowana jest Inspekcja Handlowa, jako wyspecjalizowany organ kontroli państwowej powołany do ochrony interesów i praw konsumentów oraz interesów gospodarczych państwa, czyli działająca w bezpośrednim kontakcie z klientem na rzecz jego bezpieczeństwa indywidualnego. Działa ona podstawie *Ustawy o Inspekcji Handlowej* z dnia 15 grudnia 2000 roku. Do jej podstawowych zadań należy:

- kontrola legalności i rzetelności działania przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą;
- kontrola wyrobów wprowadzonych do obrotu w zakresie zgodności z zasadniczymi lub innymi wymaganiami, określonymi w przepisach odrębnych, z wyłączeniem produktów podlegających nadzorowi innych właściwych organów;
- kontrola produktów w rozumieniu ustawy z dnia 12 grudnia 2003 roku o ogólnym bezpieczeństwie produktów;
- kontrola substancji chemicznych, preparatów chemicznych, wyrobów i detergentów przeznaczonych do kontroli produktów, znajdujących

się w obrocie handlowym lub przeznaczonych do wprowadzenia do takiego obrotu, w tym w zakresie oznakowania i zafałszowań, oraz kontrola usług,

- kontrola przestrzegania przez sprzedawców detalicznych i sprzedawców hurtowych przepisów organizowanie i prowadzenie stałych polubownych sądów konsumenckich;
- prowadzenie poradnictwa konsumenckiego;
- kontrolowanie zjawisk lub procesów gospodarczych zachodzących na rynku,
- kontrolowanie zgodności wyrobu z zasadniczymi lub innymi wymaganiami albo zgodności produktu z ogólnymi wymaganiami bezpieczeństwa określonymi w odrębnych ustawach,
- wykonywanie innych zadań określonych w ustawie lub w odrębnych przepisach.

Indywidualny obywatel – konsument, jako samodzielny podmiot, który uznał, że naruszono jego prawa w zakresie korzystania z usług, dotyczących zakupu towarów i usług, może złożyć do Inspekcji Handlowej skargę na sprzedawcę, usługodawcę, właściciela lokalu gastronomicznego itp. Obywatel występuje w tej procedurze jako podmiot, wobec którego zostały naruszone przysługujące mu prawa z tytułu następujących okoliczności:

- odmowy przyjęcia reklamacji;
- niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową;
- niezafatwienia reklamacji w terminie;
- niewłaściwej jakości usługi;
- złej jakości produktów spożywczych;
- ni uwidocznienia ceny nabywanego produktu;
- oszustwa na wadze, mierze i cenie;
- nieuczciwej, prowadzącej w błąd reklamy;
- zwłoki w dostarczeniu towaru, bądź świadczenia usługi;
- niedostarczenia produktu, braku świadczenia usługi;

Nad bezpieczeństwem osobistym obywateli czuwa również resort zdrowia poprzez dwie wyspecjalizowane instytucje, a mianowicie: Inspekcję Sanitarną i Inspekcję Farmaceutyczną, sprawujące kontrolę i nadzór nad warunkami higieny w różnych dziedzinach życia oraz nadzór nad jakością produktów leczniczych. Główny Inspektorat Sanitarny, jako jeden z centralnych urzędów administracji rządowej, działa od dnia 1 stycznia 2000 roku na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 30 grudnia 1999 roku w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Sanitarnemu.

Powyższe rozporządzenie zostało zastąpione aktualnie obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29 lipca 2010 roku w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Sanitarnemu. Do podstawowych zadań Inspekcji Sanitarnej należy:

- nadzorowanie higieny środowiska;
- nadzorowanie higieny pracy w zakładach pracy;
- nadzorowanie higieny radiacyjnej.
- nadzorowanie higieny procesów nauczania i wychowania.
- nadzorowanie higieny wypoczynku i rekreacji;
- nadzorowanie jakości zdrowotnej żywności, żywienia i przedmiotów użytku;
- nadzorowanie higieniczno-sanitarne personelu medycznego, sprzętu oraz pomieszczeń, w których są udzielane świadczenia zdrowotne.

Państwowa Inspekcja Sanitarna prowadzi swoją działalność statutową poprzez administrację na poziomie województwa i podlega wojewodzie. W każdym z województw działa wojewódzka stacja sanitarno-epidemiologiczna, której podlegają stacje powiatowe i graniczne. Każdą ze stacji, które posiadają status zakładu leczniczego, kieruje odpowiednio:

- państwowy wojewódzki inspektor sanitarny;
- państwowy powiatowy inspektor sanitarny;
- państwowy graniczny inspektor sanitarny.

Analizowane instytucje zasługują na szczególną uwagę ze względu na fakt, iż ich działalność statutowa ukierunkowana jest na zabezpieczenie interesów obywateli w zakresie ochrony ich zasobów finansowych, jakimi są oszczędności oraz prawidłowych zasad zadłużeń. Sprawne działanie tych instytucji przekłada się także na zaufanie obywateli wobec państwa.

W wypadku konsumentów wolumen ich korelacji z bankami jest wprost proporcjonalny do poziomu zaufania, jakim darzą te instytucje. W sytuacjach kryzysowych dominuje nieufność i brak poczucia bezpieczeństwa (Ferszt-Piłat, 2012, s. 111).

KONTROWERSJE WOKÓŁ PRAKTYKI KONSUMENCKIEJ

Import z krajów zachodnich oraz postępujący rozwój gospodarczy po 1990 roku spowodował, że w sprzedaży detalicznej pojawiło się coraz więcej towarów i usług. W miary upływu lat problemem staje się sprzedaż wyprodukowanych towarów, a nie ich brak na rynku. Oprócz towarów niezbędnych do codziennej egzystencji, pojawiają się też takie, których posiadanie jest wyznacznikiem prestiżu i pozycji społecznej. Ponadto,

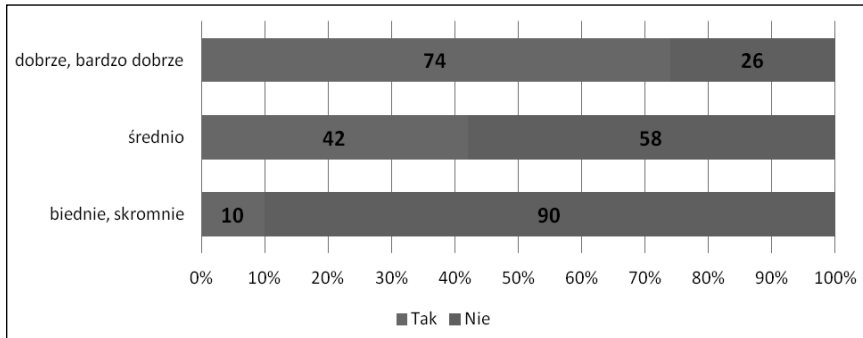
przeciętny przedstawiciel młodego pokolenia jest adresatem reklam, w których jest informowany o nowych atrakcyjnych, ale nie niezbędnych, dla niego produktach, a także o sposobach ich pozyskania. Można je nabyć w sprzedaży bezpośredniej lub dokonać zakupu przez Internet. Brak pieniędzy nie stanowi większego problemu, gdyż na rynku usług pojawiły się kredyty, sprzedaż ratalna, a w szczególnych wypadkach można stać się beneficjentem akcji charytatywnych, szczególnie popularnych w okresach świątecznych.

Nowa sytuacja społeczno-gospodarcza nie wpłynęła na zasobność finansową przeciętnych obywateli naszego państwa. Stało się to za przyczyną zmiany w strukturze zatrudnienia, która nie gwarantuje stabilności w zatrudnieniu. Ciągłe utrzymujący się wysoki odsetek bezrobotnych oraz zagrożenie utraty pracy w sektorach produkcyjnych, usługowych i administracyjnych to stały element wizerunku społeczno-ekonomicznego naszego kraju. Ponadto troska każdego obywatela o własne bezpieczeństwo indywidualne jest jednym z kanonów kultury bezpieczeństwa zachodnioeuropejskich społeczeństw demokratycznych, do których aspirujemy jako państwo członkowskie Unii Europejskiej.

Za jeden z głównych parametrów oceniających zasobność finansową, a tym samym stosunek członków społeczeństwa wobec własnego bezpieczeństwa indywidualnego, można uznać wartość zgromadzonych oszczędności i zaciągniętych zobowiązań, tj. kredytów, pożyczek. Z badań przeprowadzonych przez CBOS w kwietniu 2014 roku wynika, że 40% ogółu społeczeństwa posiada oszczędności, a 45% zadłużenie. Większość osób posiadających oszczędności (65%) deklaruje, że gdyby musieli przeznaczyć wszystkie oszczędności na bieżące utrzymanie byłoby w stanie żyć ze zgromadzonych zasobów przynajmniej przez dwa miesiące, a niemal co piąty (19%) nawet dłużej niż pół roku. Co siódmemu (15%) wystarczyłyby one na miesiąc, a co czternastemu (7%) na krócej. Natomiast zdecydowana większość tych, którzy posiadają zadłużenie (40%), spłaca je regularnie, a 5% stwierdziło, że jest to dla ich budżetu problem. Polacy zadłużają się w różnych źródłach równocześnie. Zdecydowana większość (87%) z tych, którzy posiadają zadłużenie, zaciągnęli je w bankach, następnie 12% skorzystało z możliwości jakie stwarzają w tym względzie zakłady pracy oraz u osób prywatnych, tj. od rodziny, znajomych, przyjaciół, a 10% w instytucjach udzielających kredyty, nie będąc bankiem (por Kowalczyk, CBOS Nr 41/2014, s. 2–4). Publikowane przez CBOS wyniki badań pozwalają uogólnić analizę, która może przyczynić się do wyjaśnienia stanu finansowego polskich rodzin (wykres 1 i 2)

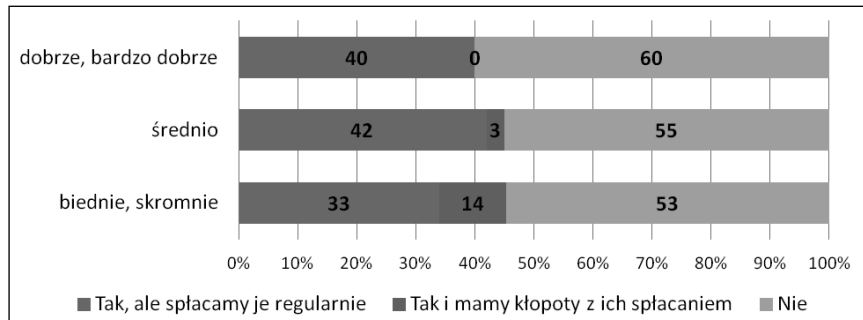

Wykres 1. Posiadający oszczędności, a stwierdzenie określające poziom życia w gospodarstwach domowych badanych (dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Kowalczyk. Polacy o swoich oszczędnościach, komunikat z badań Nr 41/2014, CBOS, Warszawa 2014, s. 2–4.

Wykres 2. Posiadający oszczędności, a stwierdzenie określające poziom życia w gospodarstwach domowych badanych (dane w %)

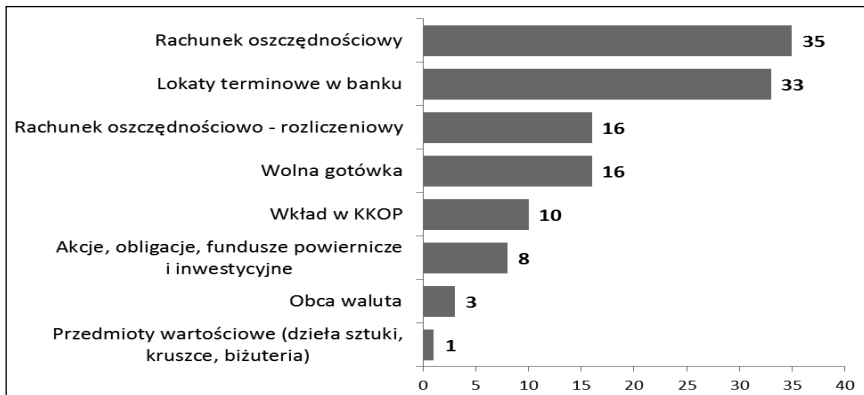
Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Kowalczyk. Polacy o swoich oszczędnościach, komunikat z badań Nr 41/2014, CBOS, Warszawa 2014, s. 2–4.

W celu potwierdzenia pewnej prawidłowości, odnoszącej się do percepcji bezpieczeństwa indywidualnego przez pryzmat zasobności finansowej, jakimi są oszczędności i zadłużenia, zestawione opublikowane w 2013 roku badania, przeprowadzone wśród żołnierzy zawodowych. Uwzględniono tę grupę z uwagi na następujące okoliczności: ponad osiemdziesiąt

procent żołnierzy nie przekroczyło 40. roku życia, charakteryzując swój status zawodowy większość z nich mówi, że pracuje a nie służy, instytucje wojskowe, jako pracodawca, są obecnie bardzo atrakcyjne ze względu na wysokość wynagrodzeń, gwarancję zatrudnienia i zabezpieczenia socjalne. Można także uznać, że żołnierze zawodowi to osoby ukształtowane mentalnie i osobowościowo w systemie państwa demokratycznego. Ponadto, jako grupa zawodowa, posiadają atuty, które pozwalają im na projektowanie prywatnej sfery swojego życia według współczesnych standardów bezpieczeństwa indywidualnego

Wskaźniki odnoszące się do odsetka oszczędności i zadłużenia w gospodarstwach domowych żołnierzy i ogółu społeczeństwa kształtują się podobnie. Szczegółowe dane prezentują się następująco: 38% gospodarstw domowych posiada tylko zadłużenie, 30% zadłużenie i oszczędności, 20% tylko oszczędności, 11% nie posiada oszczędności i nie ma zadłużenia.

Wykres 3. Praktykowane wśród żołnierzy formy oszczędzania nadwyżek finansowych (dane w %)

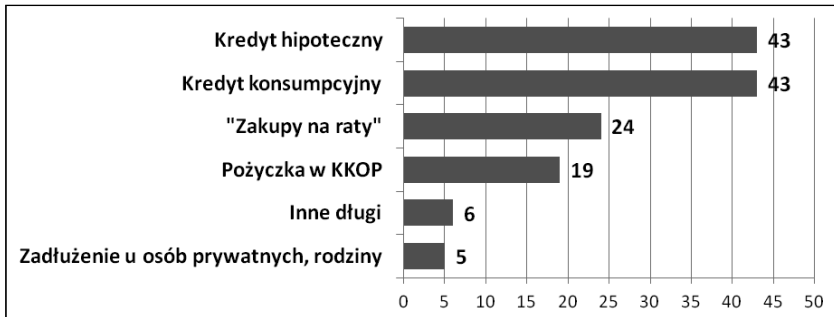

* Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi. Analizy wykonano dla N=305.

Źródło: A. Orzyłowska, Warunki materialne żołnierzy zawodowych – sprawozdanie z badań, WCEO/WBBS, Warszawa 2013, s. 20.

Ci żołnierze, których gospodarstwa domowe są obciążone zadłużeniem, skorzystali w tym względzie z możliwości zaprezentowanych na wykresie 4.

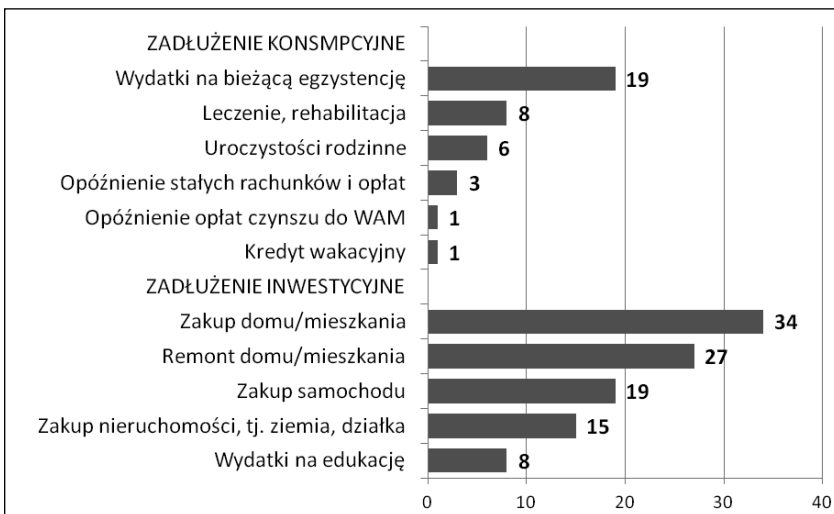
Wykres 4. Wykorzystywane przez żołnierzy możliwości kredytowe (dane w %)*

* Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi. Analizy wykonano dla N=419.

Źródło: A. Orzyłowska, Warunki materialne żołnierzy zawodowych – sprawozdanie z badań, WCEO/WBBS, Warszawa 2013, s. 20.

Wykres 5. Powody zadłużenia gospodarstw domowych żołnierzy (dane w %)*

* Dane nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi. Analizy wykonano dla N=419.

Źródło: A. Orzyłowska, Warunki materialne żołnierzy zawodowych – sprawozdanie z badań, WCEO/WBBS, Warszawa 2013, s. 21.

Zobowiązania finansowe posiadane przez gospodarstwa domowe wojskowych najczęściej powstały w wyniku inicjatyw inwestycyjnych. Jednocześnie, blisko co czwarty zadłużony posiada kredyt konsumpcyjny. Ze szczegółowych informacji pochodzących od respondentów dotyczących celów, na jakie w ich wypadku zostały spożytkowane zaciągnięte kredyty wynika, że zadłużenie inwestycyjne to przede wszystkim zakup lokalu mieszkalnego (wykres 5).

Hipotetycznie trudna sytuacja, jaką jest nieplanowana potrzeba wydatkowania pieniędzy w kwocie przybliżonej do osiąganych miesięcznych dochodów, dla zdecydowanej większości badanych nie stanowiłaby problemu. Deklarowane przez respondentów w trzech kolejnych badaniach szczegóły, dotyczące sposobów rozwiązania takiej sytuacji, prezentuje poniższa tabeli.

Tabela 1. Przewidywane zachowania badanych w sytuacji krytycznej
(dane w %)

<i>Jeżeli będą Państwo zmuszeni dokonać szybko nieoczekiwanego wydatku w kwocie równej całości miesięcznego dochodu Waszego gospodarstwa, to co wtedy zrobicie?</i>	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Poprosimy o pożyczkę osoby bliskie (rodzinę, znajomych)	23	26	25
Sięgnijemy do oszczędności	28	23	34
Zaciągniemy kredyt w banku lub pożyczkę w miejscu pracy	23	27	16
Sprzedamy coś, zastawimy w lombardzie	2	2	1
Nie będziemy wiedzieli co zrobić	4	5	4
Trudno powiedzieć	20	17	20

Źródło: A. Orzyłowska, Warunki materialne żołnierzy zawodowych – sprawozdanie z badań, WCEO/WBBS, Warszawa 2013, s. 22.

Omawiane badania wykazały, że w grupie deklarującej konstruktywne rozwiązanie ekonomicznie trudnej sytuacji znalazł się największy odsetek badanych, skłonnych sięgnąć do oszczędności. Ich liczebność znacznie wzrosła w porównaniu z badaniami z ubiegłego roku. Pozostała grupa respondentów, ci którzy nie umieją wskazać konstruktywnego rozwiązania

wskazanej trudnej sytuacji, na przestrzeni kolejnych trzech utrzymuje się na zbliżonym poziomie (por. Orzyłowska, 2013, s. 20–22).

Współcześnie, w celu zapewnienia sobie bezpieczeństwa indywidualnego, nawet przeciętni obywatele zarządzają swoimi oszczędnościami i zadłużeniami za pomocą instytucji, jaką jest bank. Bank jako instytucja profesjonalna, będąca usługodawcą w stosunku do swoich klientów, jest w sytuacji uprzywilejowanej (przygotowuje ofertę produktową, świadczy usługi) i w związku z tym ma znaczący wpływ na funkcjonowanie i stabilność całego systemu ekonomicznego. Dlatego też ustawodawca powołał Komisję Nadzoru Finansowego, której powierzono realizację funkcji nadzorczej wobec rynku usług bankowych (Bujak 2014, s. 388).

ZAKOŃCZENIE

Bezpieczeństwo indywidualne (zwane także personalnym lub osobowym) obok bezpieczeństwa grupowego, narodowego i międzynarodowego jest kategorią pojęciową wyodrębnioną według kryterium podmiotowego. Z uwagi na podmiot, jakim jest jednostka ludzka, i jej funkcjonowanie w przestrzeni społecznej, można także określić parametry, wyznaczające współczesny kanon bezpieczeństwa indywidualnego, który poprzez takie cechy, jak: potencjał intelektualny, świadomość i kompetencje ekonomiczne kapitału ludzkiego mogą także wpłynąć na kulturę bezpieczeństwa. Socjalizacja obywatelska, przyjmując tu określenie, że tożsamość społeczno-kulturowa jednostki oraz grupy funkcjonuje w systemach społeczno-kulturowych. Takie systemy są podstawą socjalizacyjną oraz tożsamościową (Ferszt-Piłat, 2008 s. 275)

Można uznać, że w wyniku podniesienia poziomu świadomości, współczesne społeczeństwo polskie poszerzyło zakres pojęcia bezpieczeństwa indywidualnego. Wcześniej było ono utożsamiane z gwarancją nienaruszalności, nietykalności cielesnej i ochrony mienia przed aktami przemocy ze strony przestępczych zachowań jednostek lub grup zorganizowanych. Obecnie, za wymiary bezpieczeństwa indywidualnego uznawane są przede wszystkim podstawy egzystencji, w tym stabilność zawodowa oraz poczucie pewności i swobody rozwoju w aspekcie politycznym, ekonomicznym, gospodarczym, społecznym i ekologicznym oraz brak zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania prywatnej sfery życia.

Ewaluacja podejścia współczesnego społeczeństwa do bezpieczeństwa indywidualnego może być traktowana jako jego oczekiwania wobec organów państwowych, wypełniających zadania na rzecz bezpieczeństwa.

W celu poszerzenia wiedzy, odnoszącej się do działań praktycznych i poziomu zadowolenia obywateli z autopsji bezpieczeństwa indywidualnego, należałoby monitorować sprawność działań omawianych instytucji oraz nastroje społeczne w tym względzie, z zastosowaniem metodologii badań społecznych oraz badań nad bezpieczeństwem.

REFERENCES

- Bujak B., *Produkty bankowe w regulacjach nadzorczych – aspekty formalno-prawne tworzenia produktu bankowego* [w] Journal of Modern Science, Tom 1/20/2014, Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Arte, Warszawa 2012.
- Ferszt-Piłat K., *Elementy tożsamości społeczno-kulturowej w polskich i niemieckich podręcznikach do historii a socjalizacja obywatelska*, Journal of Modern Science, Tom 2/5/2008, Pedagogika, Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi.
- Ferszt-Piłat K., *Zaufanie jako fundament bezpieczeństwa we współczesnym społeczeństwie*, [w] Journal of Modern Science. Zeszyty Naukowe – Dydaktyczne. Tom 3/15/2012, , Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide de Gasperi
- Ferszt-Piłat K., *Dewiacje wśród uczniów a bezpieczeństwo w szkole oraz informowanie nauczycieli* [w] Journal of Modern Science, Tom 1/20/2014, Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi
- Kowalczyk K. *Polacy o swoich oszczędnościach*, komunikat z badań Nr 41/2014, CBOS, Warszawa 2014.
- Księżopolski K., red., *Problemy bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wydawca Wyższa Szkoła Administracyjno-Społeczna w Warszawie, Warszawa 2009.
- Misiuk A. *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno ustrojowe* Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Orzyłowska A. *Warunki materialne żołnierzy zawodowych*, sprawozdanie z badań, WBBS, Warszawa 2013.
- Pokruszyński W., *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa* Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im Alcide De Gasperi, Józefów 2010.

Polakowska-Kujawa J., red., *Socjologia ogólna. Wybrane problemy*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1999.

Rutkowski Cz., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Tożsamość – kierowanie – zarządzanie* Wyższa szkoła Zarządzania i Prawa im Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2010

Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Warszawa 1999.

http://www.tup.org.pl/download/2009_0906 Karta Przestrzeni Publicznej.

ENDNOTES

1. Według Karty Przestrzeni Publicznej przestrzeń publiczna definiowana jest w kategoriach społeczno-ekonomicznych. Rozumiemy ją jako dobro wspólnie użytkowane, celowo kształtowane przez człowieka zgodnie ze społecznymi zasadami i wartościami – służące zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnych i ponadlokalnych. O publicznym charakterze przestrzeni decyduje zbiorowy sposób jej użytkowania.